

Mehter sözcüğü Farsça kökenli olup “Mihter” kelimesinden türemiştir. “En ulu- En büyük” gibi anlamlar taşır. Bu kelimedden zamanla “Mehteran, Mehterhane, Mehterbaşı” gibi sözcükler türeyerek özel bir “Mehter terminolojisi” oluşmuştur.

Mehter müziği ile ilgili en eski izler, M.Ö. 138-115 tarihli eski Çin kaynaklarında, M.S. 730-735 tarihli Orhun Yazıtlarında, 1077 Divan-ı Lügât-ıt Türk'te, Dede Korkut Destanlarında, Meragalı Abdülkadir'in belgelerinde kendilerini gösterirler.

Mehter müziği batı ile etkileşim aracı olan ilk sanat kolumuzdur. Özellikle 16. yüzyıldan, 18. yüzyıla kadar batı ile olan kültür ilişkilerimiz, mehter müziğimiz ile sağlanmıştır. Avrupa'nın önde gelen ülkelerinden Avusturya imparatorluğu, Lehistan ve Rusya, mehter takımlarına benzer birlikler kurmak için adeta birbirleri ile yarışa girmişlerdir. Mehter müziğindeki Türk unsurları batı sanat müziğinde kullanılmaya, tiyatro ve balede olduğu gibi operada da Türkleri konu alan sayısız yapıtlar bestelenmeye başladı.¹

Fakat bir zamanlar inançlarına, gelenek-göreneklerine ve kültürüne sıkı sıkı bağlanarak dünyanın en güçlü imparatorluğunu kuran Türkler kesinlikle kültür birikiminden kaynaklanmayan birçok nedenden dolayı duraklama ve gerileme dönemleri yaşadıklarında, çağı yakalamak için yaptıkları batılılaşma hareketlerinde “kültürün de batılılaşması gerekir” şeklinde bir değerlendirme hatasına düşmüşlerdir. İlk kez 1826'da II. Mahmut'un yenilik hareketleri ile başlayan kültür dışlanması, Yeniçeri Ocağının kaldırılması dolayısı ile Mehter teşkilatının da dağıtılması ile başlamıştır. Cumhuriyet dönemindeki müzik eğitimi hamleleri de batıdan getirilen eğitimcilerle başlatılmış, müfredatlarda sadece batı müziği yer almış hatta Türk müziği yasaklanma konumuna bile getirilmiştir.

Cumhuriyet döneminde Mehter takımları yeniden kurulmaya çalışılmışsa da bir çok mehter sanatçısı yok olduğu için, batı bandosundan yararlanılmış bazı batı sazları mehter bünyesine alınarak asıl formu saz semaileri ve peşrevler olan mehter müziği, özgün yapısına ters düşen bir icra ortamına alınmıştır.

Türk müziği ses sistemi ile bestelenmiş bir çok mehter eseri eskiden yapılan mehter derlemelerinde batı tampere sistemine dayalı bir çalgı olan pianoya

* Atatürk Üniversitesi Güzelsanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü Arş.Gör.

¹ ÖZALP, Mehmet Nazmi., Türk Musikisi Tarihi- Derleme- 1.Cilt s.14

göre notaya alınmıştı. Özellikle rast ve mahur makamındaki eserler sol majör olarak ifade ve icra edilmiştir.²

Mehter müziğimize form yönünden sadece marş müziği olarak bakmak hatalıdır. Marşların yanısıra Klasik Türk Müziği form ve eserleri, Türk Halk Müziği form ve eserleri de mehterin çatısı altında ta 16. yüzyıldan beri içiçe süregelmiştir. Dolayısı ile böyle bir kompleks, yapıya sahip olan mehter müziğine sadece belli törenlerde, belli bir zümrenin malı gibi, kupkuru bir kültür simgesi olarak bakmak hatalıdır. Nasıl diğer müzik türlerimiz yükseköğrenim çatısı altında incelenip icra ediliyorsa mehter müziğimizin de buralarda ele alınması, usul ve makam yönünden çok zengin bir içeriğe sahip olan bu müzik türünün, layık olduğu yere yerleştirilmesi, geçmişten gelen bu kültür birikimini geleceğe aktarmak açısından çok önemlidir.

Sonuç olarak mehter müziğine müzik tekniği açısından fazla bakılmadığını, sadece bir kültür mirası ve simgesi olarak, belli zümrelere aitmiş gibi gösterildiğini, müzik tekniği açısından yapılan çalışmaların bir iki taneyi geçemediğini, bünyesinde barındırdığı bir çok formun içinde bir çok makam ve dizilerin yanısıra, usullerin çok zengin olarak kullanıldığını, eserler içinde bir çok makama ve bir çok usule geçkilerin yapılmasını, eserlerin sanatsal değerlerini arttırdığını fakat bir çok klasik mehter eserinin sadece yüzde on'unun günümüzde icra edilmesinin de bu alandaki bir eksikliği gösterdiğini söyleyebiliriz.

Öneriler

1. Mehter müziği, içinde barındırdığı müzik türleri ve sanatsal değeri düşünüldüğünde, müzik tekniği açısından sadece geleneksel bir simge olarak kalmayacak kadar fonksiyoneldir. Bu fonksiyonel yapı dikkate alınarak yetkili kişi ve kurumların bu müzik türümüz üzerinde daha bilimsel çalışmalar yapması gerekir.

2. Mehter takımlarının müzik eğitimleri için gerekli olan altyapı ve girişimler yetersiz olduğu için, yeni gruplar oluştururken, gerekli altyapı, malzeme, eğitici ve fonların sağlanması yoluna gidilmelidir.

3. Türk müziği ses sistemine göre icra edilmesi gereken eserler, batı sazlarının da etkisi ile uygun olmayan bir icra ortamındadır. Mehter takımlarının sazlarında, orijinal yapıyı sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

4. 16. yüzyıldan beri elimizde var olan mehter repertuarında, bir çok klasik mehter form ve eserleri icra edilmemektedir. Bu klasik eserleri gündemde tutacak anlayışın ve yetenekli öğreticilerin yerleştirilmesi ve görevlendirilmesi gerekir.

5. Müzik eğitimi veren kurumlarımızın, mehter müziği konusunu müfredatlarına almaları veya Klasik Türk Müziği derslerinde, mehter müziği repertuarından örnekleri inceleyip icra etmeleri, bu müzik kolunun ait olduğu yere gelmesi açısından çok yerinde olacaktır.

² SANAL Haydar., Mehter Musikisi, Bestekâr Mehterler- Mehter Havaları, s.27

6. Günümüz bestekârlarının beste çalışmalarında, mehter müziğine ait formları ve usulleri kullanarak yeni eserler üretmeleri, bu türü geleceğe aktarmak anlamında çok önemlidir. Günümüzde mehter müziği bestekârları yok denecek kadar azdır.

7. Klasik Batı Müziği bestecilerinin, eserlerinde mehter müziği öğeleri kullandıkları gibi, günümüzde yapılacak seviyeli çalışmalarda yine mehterin ihtişamını ve coşkusunu aktaracak bölümlerin yer aldığı daha büyük formlardaki eserlerin yaratılması, mehter müziğimize yeniden dikkatleri çekecektir.

Kaynaklar

1. Mehmet Nazmi ÖZALP
Türk Musikisi Tarihi-Derleme-1.Cilt
Müzik Dairesi Başkanlığı
Yayın No: 34
Ankara, 1986
2. Haydar SANAL
Mehter Musikisi
Bestekâr Mehterler-Mehter Havaları
Milli Eğitim Yayınevi
İstanbul, 1964

